קטז: ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

וחותם בגאולה. ת"ק לא פי' כילד ופליגי במילתיה ר"ט ור"ע ר' טרפון אינו חותם בברוך שלא היה מאריך בדברי בקשה ולא היה אומר אלא הודאה ור"ע סבר לחותם בה בברוך לפי שמאריך בדברי בקשה ואומר כן ה' אלהינו יגיענו כו' וקי"ל (עירובין דף מו:) הלכה כר' עקיבא מחבירו וכן מצינו בסנהדרין (דף כא.) גבי לא ירבה לו נשים וברים חזקת הבתים (ב"מ דף כח.) דפליגי תנאי במילתיה דתנא קמא[פ]:

ה"ג **ונאמר** לפניו שירה חדשה (א) וכן נודה לך שיר חדש על גאולתנו.[א] דהכי תניא במכילתא כל הסירות לשון נקבה חוץ משירה דלעתיד לבשון זכר כלומר שהנקבה יש לה עבר לידה אף כל הנסים יש אחרייהם עבר וכן יסד הפייט[ב] בזולת אי פתרוס שירות אלא לשון נקבה מיוסדים כי תשועתם כיולדה וגו' תוקף שיר אחרון מזכיר לא יולדים שירו לה' שיר חדש כו' וגרסינן שם מן הזבחים ומן הפסחים שחגיגת ארבעה עשר נאכלת קודם לפסח לפי שהפסח נאכל על השובע: ה"ג

ובה"א [2]עד חלמיש למעינו מים וחותם בגאולה ר"ט אומר אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים ולא היה חותם רבי עקיבא אומר כן ה' אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך ונאכל שם [3](מן הפסחים ומן הזבחים) כו' עד בא"י גאל ישראל: **גמ'** אמר רבא צריך שיאמר [5]ואותנו הוציא משם אמר רבא [ד]מצה צריך להגביה ומרור צריך להגביה בשר א"צ להגביה ולא עוד אלא שנראה כאוכל קדשים בחוץ אמר רב אחא בר יעקב סומא פטור מלומר הגדה כתיב הכא בעבור זה וכתיב התם [7][6]בנגו זה מה להלן [ה]פרט [ט]לסומא אף כאן פרט [ו]לסומין איני והאמר מרימר שאלתינהו לרבנן דבי רב יוסף מאן דאמר אגדתא בי רב יוסף אמרו רב יוסף מ"ד אגדתא בי רב ששת אמרו רב ששת [8]קסברי רבנן מצה בזמן הזה דרבנן מכלל דרב אחא בר יעקב סבר [ז]מצה בזמן הזה דאורייתא והא [ח]רב אחא בר יעקב הוא דאמר מצה בזמן הזה דרבנן קסבר כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקון לרב ששת ולרב יוסף נמי הא ודאי כל דתקון רבנן [ט]כעין דאורייתא תיקון הכי השתא בשלמא התם מדהוה ליה למיכתב [י]בנגו הוא וכתיב בנגו זה ש"מ פרט לסומין הוא דאתא אבל הכא אי לאו בעבור זה מאי לכתוב אלא בעבור מצה ומרור הוא דאתא: לפיכך אנחנו חייבין:

א"ר

שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו ואלו הן פסח מצה ומרור פסח על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים [שנאמר [1]ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח וגו'] מצה על שום שנגאלו אבותינו ממצרים [שנאמר [2]ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים וגו'] מרור על שום שמררו המצריים את חיי אבותינו במצרים שנאמר [3]וימררו את חייהם וגו'] [4]בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים שנאמר [4]והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים [5]לפיכך אנחנו חייבים להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלס [6]למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו הוציאנו מעבדות לחרות מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב ומאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה ונאמר לפניו הללויה [7]עד היכן הוא אומר בש"א עד אם הבנים שמחה

גמ' צריך להגביה. כשהוא אומר מצה זו שאנו אוכלין: **בשר אין מגביה.** כשהוא אומר פסח שהיו אבותינו (במצרים) אוכלים לא יגביה הבשר שהוא זכר לפסח: ה"ג **בשר אינו צריך להגביה ולא עוד אלא שנראה כאוכל קדשים בחוץ: אין צריך להגביה.** דהא לא מצי למימר פסח זה: רב יוסף ורב ששת מאורי עיינים היו: **הא הוא דאמר.** בסיפא דהאי פירקא (דף קכ.) אחד זה ואחד זה מדרבנן:

רשב"ם

מתני' שלשה דברים הללו. (שלא פירש) [שפירש] טעמן [ב]: **גמ' צריך שיאמר.** פסוק זה ואותנו הוציא משם שצריך להראות את עצמו כאילו יצא משם שלא אותנו גאל הקב"ה: **צריך להגביה.** כשאומר מצה זו שאנו אוכלין מרור זה שאנו אוכלין כדי להראותן למסובים ותתבב מצוה בעייניהן וכן בתשובת הגאונים דהא דאמר צריך להגביה היינו במצ' זו דאגדת': **בשר.** [ג]מיני תבשילין אין צריך להגביה כשהן אומרים פסח שהיו אבותינו אוכלין ולא יגביה הבשר שהוא זכר לפסח: ה"ג **בשר אין צריך להגביה ולא עוד אלא שנראה כמקדיש בהמתו.** אין צריך להגביה דהא לא מצי למימר פסח זה ולא עוד אלא אם היה מגביהו נראה כמי שמקדיש בהמתו מחייב לפסח: **פרט לסומין.** מדכתיב זה משמע שיכירוהו בראיית העין: רב ששת ורב יוסף מאורי עיינים הוו: **קסברי רבנן.** רב ששת ורב יוסף: **רב אחא בר יעקב הוא דאמר.** בסיפא דהאי פירקא (דף קכ.) אחד זה ואחד זה מדרבנן: **כעין דאורייתא תקון.** וכשם שבזמן שבית המקדש קיים פטור השתא נמי פטור ואינו מוציא אחרים ידי חובתן: **בעבור מצה ומרור הוא דאתא.** לכך אני אוכל מצה ומרור זכר למה שעשו לי בצאתי ממצרים. ורב ששת ורב יוסף גזירה שוה לא גמרי: **מתני' וחותם בגאולה.** מסיים את ההגדה בברכת גאולה. והשתא לא מפרש היאך מברכין אותה ולקמן פליגי בה רבי טרפון ורבי עקיבא בהיא ברכה דלרבי

ג) [ברכות כ.], **ד)** לקמן קח., **ה)** [מן הזבחים ומן הפסחים כל"ל וכ"א במשנה שבמשניות וברי"ף והרא"ש והרמב"ם], **ו)** [סנהדרין עח.]:, **ז)** [לסומא כל"ל], **ח)** [לסומא כל"ל], **ט)** [לעיל קטו.], **י)** [לקמן קכ.], **יא)** [לעיל ל:], וש"כ], **יב)** [סנהדרי' עח.], **יג)** [הגרלא כי בגמרא של הרשב"ם הי' המשנה מחלקת לשתים], **יד)** ל"ל שני, **טו)** מכאן שייך לדף שאחר זה, **טז)** [שמות טו], **יז)** [על רש"ש], **יח)** ס"א עמדו, **יט)** [וע"ע תוספות לעיל פג. ד"ה ר"ש], **כ)** [שב"ר ד' קמב: קמג. המרץ בביאור דברי תוס' הללו], **כא)** [שביעי ואחרון ש"פ],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ר"ג ונמ' לפניו שירה חדשה ובסוף גרסינן ונודה לך:

גליון הש"ם

גמ' קסברי רבנן מצה בזה"ז דרבנן. עי' מגילה יט ע"ב תוס' ד"ה ור"י:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רשב"ם ד"ה הללויה וכו' מחתיה וכו' כ"ב מחתיה הוא ביחזקאל כ"ד ה' וה"ל לכתוב תחת כפרש"י שם והגזרה והבניה הוא ביחזקאל מ"מ ר"ג וסמ"ל הגזל הבנין לפרש"י ודל"ק שם אלא שדרך הכתוב לסיים המיכה באותיות ר' ה' וכה"ג הללויה הכא:

מוסף תוספות

א. דהכא מיירי בגאולה דלעתיד. תוס' ר"פ.

מוסף רש"י

מדהוה ליה למיכתב בנגו הוא. סורר ומורה ומשמע הוא שלקה בפיכסס, ומדכתיב זה, שמלאה בתלנגו עליו, ולא סומין (סנהדרין עא:).

רבינו חננאל

אמר רבא מצה צריך להגביה כשאומר מצה זו שאנו אוכלין וכו'. וכן מרור צריך להגביהו, אבל בשר אינו צריך להגביהו מפני שנראה כמקדיש בשר ואוכל קדשים בחוץ. אמר רב אחא בר יעקב סומא פסול לומר הגדה כו'. ואסיקנא כשר הוא לומר הגדה, דמצה בזמן הזה דרבנן. ואקשינן מכלל דרב אחא בר יעקב סבר מצה בזמן הזה דאורייתא, והא איהו דאמר בסוף פירקין מצה בזמן הזה דרבנן, ופרקינן קסבר כל דתקינו רבנן כעין דאורייתא תקון. מאי בעבור זה בעבור מצה ומרור הוא.

צג א מיי' פ"ז מהל' מלה הלכה ו:
צד ב ג מיי' פ"ח שם הלכה ה:
צה ד מיי' שם הל' ד וסמג עשין מא טוש"ע ח"מ סי' תעג סעיף ז:
ה ומיי' פ"ז מהל' ממרים הלכה י:

תורה אור השלם

1. וְאַמַּרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לַיְיָ אֲשֶׁר פָּסַח עַל בָּתֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנָגְפּוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת בָּתֵּינוּ הִצִּיל וַיִּקֹּד הָעָם וַיִּשְׁתָּחֲווּ: שמות יב כז
2. וַיֹּאפוּ אֶת הַבָּצֵק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֻגֹת מַצּוֹת כִּי לֹא חָמֵץ כִּי גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ וְגַם צֵדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם: שמות יב לט
3. וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה אֵת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ: שמות א יד
4. וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְיָ לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם: שמות יג ח
5. וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הָבִיא אֹתָנוּ לָתֶת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֵינוּ: דברים ו כג
6. וְאָמְרוּ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקֹלֵנוּ זוֹלֵל וְסֹבֵא: דברים כא כ

תורה אור השלם

1. וְאָמַרְתָּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לַיְיָ אֲשֶׁר פָּסַח עַל בָּתֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנָגְפּוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת בָּתֵּינוּ הִצִּיל וַיִּקֹּד הָעָם וַיִּשְׁתָּחֲווּ: שמות יב כז
2. וַיֹּאפוּ אֶת הַבָּצֵק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֻגֹת מַצּוֹת כִּי לֹא חָמֵץ כִּי גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ וְגַם צֵדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם: שמות יב לט
3. וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה אֵת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ: שמות א יד
4. וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְיָ לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם: שמות יג ח
5. וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הָבִיא אֹתָנוּ לָתֶת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֵינוּ: דברים ו כג
6. וְאָמְרוּ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקֹלֵנוּ זוֹלֵל וְסֹבֵא: דברים כא כ

לדוד